

UDC 81-116.3:811.581.11+367.7
DOI <https://doi.org/10.51198/chinesest2023.03.034>

IMPERATIVE SEMANTICS INDEFINITE-REFERENTIAL EXPRESSIONS IN MODERN CHINESE LANGUAGE (BASED ON MATERIAL OF RULES AND ANNOUNCEMENTS IN SHANGHAI SUBWAY)

Yu. Liubymova

PhD in Philology, Associate Professor,
Head of the Department of Chinese Philology,
Director of Confucius Institute
Kyiv National Linguistic University
73, Velyka Vasylkivska st., Kyiv, 03150, Ukraine
yulii.liubymova@knlu.edu.ua

The article is devoted to the study of the peculiarities of the implementation of imperative semantics in indefinite-referential statements in the modern Chinese language. Rules and announcements in the Shanghai subway were used as material for the study of the chosen topic, since indefinite-referential expressions are used in proverbs and sayings, instructions, advertising slogans, announcements – that is, where any person who sees or hears such an expression can become the object of information perception and the object of will expression. In general, imperative categorical situations are related to the speaker's expression of will in relation to the listener and aim to express the will with the semantic components of causation and the subject. At the same time, the imperative statement contains the speaker's expression of will addressed to the listener, aimed at the performance of an action caused by the urge. It can be said that the imperative is an addressed expression of will, and the subject of the expression of will is a specific or generalized person who may remain unexpressed in the imperative statement. Based on this material, the study of undefined-referential expressions was divided into two parts: the inventory of the means of implementation and the analysis of these specific imperative categorical situations. The analysis showed that the semantics of the imperativeness is realized by the following linguistic means in the studied utterances: modal verbs 禁止, 得(in the negative form), modal adverb 必须, optative construction 宁..., 不..., phrase 当心, four-syllable fixed expressions with educational sense, as well as the general absence of any formal indicators. It was analyzed that in indefinite-referential expressions, attention is transferred from the object to the action itself, which is contained in the volition, which appeals to all recipients who will perceive it. The analysis of the means of implementation of imperativeness in indefinite-referential expressions made it possible to single out a number of categorical situations within which indefinite-referential

© 2023 Yu. Liubymova; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine and the Ukrainian Association of Sinologists on behalf of The Chinese Studies. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

---

imperative expressions function in the modern Chinese language, namely: prohibition, order, request, advice. The greatest attention is given to samples of messages in which the imperative semantics is implemented under contextual conditions and the absence of any formal indicators of the modality of imperativeness, which is of interest for the prospects of further research on the semantics of imperativeness and the category of modality in general in the modern Chinese language.

Keywords: Chinese, category of modality, imperative semantics, imperatives, indefinite-referential sentences, functional linguistics.

ІМПЕРАТИВНА СЕМАНТИКА В НЕОЗНАЧЕНО-РЕФЕРЕНТНИХ ВИСЛОВЛЮВАННЯХ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ ПРАВИЛ ТА ОГЛОШЕНЬ У ШАНХАЙСЬКОМУ МЕТРОПОЛІТЕНІ)

Ю. С. Любимова

Статтю присвячено вивченню особливостей реалізації імперативної семантики в неозначено-референтних висловленнях у сучасній китайській мові. Для дослідження вибраної теми як матеріал було використано правила й оголошення в Шанхайському метрополітені, оскільки неозначено-референтні висловлення використовуються у прислів'ях і приказках, інструкціях, рекламних слоганах, оголошеннях, тобто там, де об'єктом сприйняття інформації й об'єктом волевиявлення може стати будь-яка особа, яка побачить чи почує таке висловлення. Загалом імперативні категорійні ситуації пов'язані з волевиявленням мовця стосовно слухача і мають на меті волевиявлення із семантичними компонентами каузації і суб'єктом-істотою. При цьому імперативне висловлення містить адресоване слухачу волевиявлення мовця, спрямоване на виконання дії, зумовленої спонуканням. Можна сказати, що імператив вживається для позначення адресованого волевиявлення, а суб'єктом волевиявлення є конкретна або узагальнена особа, яка може залишатися невираженою в імперативному висловленні. Дослідження неозначено-референтних спонукань на основі цього матеріалу було розподілено на два етапи: інвентаризація засобів реалізації і аналіз категорійних ситуацій такого спонукання. За результатами дослідження встановлено, що семантику імперативу реалізують такі мовні засоби у досліджуваних висловленнях, як-от: модальні дієслова 请, 禁止, 得 (у заперечній формі), модальний прислівник 必须, оптативна конструкція 守..., 不..., словосполучення 当心, чотирискладові сталі вирази з повчальним сенсом, а також взагалі відсутність будь-яких формальних показників. Було проаналізовано, що в неозначено-референтних спонуканнях увага з об'єкта переноситься на саму дію, що міститься у волевиявленні, яке апелює до всіх реципієнтів, які його сприйматимуть. Аналіз засобів реалізації імперативності в неозначено-референтних висловленнях дав змогу виокремити низку категорійних ситуацій, у межах яких функціонують неозначено-референтні імперативні висловлення в сучасній китайській мові, а саме: заборона (прохібітив), наказ, прохання, порада. Найбільшу увагу становлять зразки повідомлень, у яких імперативна семантика реалізується за контекстуальних умов і відсутності будь-яких формальних показників модальності імперативності, що становить інтерес для перспектив подальших досліджень семантики імперативності і категорії модальності загалом у сучасній китайській мові.

Ключові слова: китайська мова, категорія модальності, семантика імперативності, спонукання, неозначено-референтні речення, функціональна лінгвістика.

Вступ. Наше життя оточують ситуації, де нас про щось просять, щось радять, пропонують щось або взагалі забороняють щось робити. Усі зазначені

комунікативні ситуації безпосередньо свідчать про семантику імперативності, яка полягає у волевиявленні мовця і спонуканні суб'єкта до дії. Очевидно, що в такі комунікативні ситуації кожен із нас потрапляє щодня десятки разів, і здебільшого ми навіть не усвідомлюємо це. Утім у сучасному мовознавстві питанню реалізації семантики імперативності присвячено чимало досліджень. На особливу увагу заслуговують неозначено-референтні імперативні ситуації, які не містять конкретного адресата і зазвичай використовуються у прислів'ях і приказках, інструкціях, рекламних слоганах, оголошеннях. На особливу увагу заслуговує дослідження таких імперативних ситуацій у сучасній китайській мові. З огляду на те, що семантика імперативності в китайській мові реалізується за допомогою низки різнорівневих мовних засобів, вивчення засобів реалізації зазначеної семантики потребують подальшого вивчення й уточнення. На особливу увагу заслуговує прохібітивний складник у таких ситуаціях, зокрема засоби його реалізації. Ми виходимо з позицій функціональної лінгвістики і того, що в центрі уваги перебуває дослідження функції (у нашому випадку реалізації семантики імперативності) за допомогою різнорівневих мовних засобів. Ми розглядаємо категорію модальності в сучасній китайській мові як функціонально-семантичне поле, до складу якого входить низка субполів, зокрема і субполе імперативності.

Як було зазначено вище, ми можемо зустріти неозначено-референтні висловлення в оголошеннях та інструкціях, де увага фіксується не на об'єкті волевиявлення, а на самому виконанні цього волевиявлення, тому для дослідження **матеріалом** було вибрано правила користування Шанхайським метрополітеном (45 зразків мовлення), у яких яскраво представлено об'єкт нашого дослідження. Отже, **метою** нашого дослідження є аналіз засобів реалізації неозначено-референтних імперативних висловлень у сучасній китайській мові.

Аналіз попередніх досліджень. Щодо китайських розвідок у сфері модальності імперативності, то не існує її чіткого опису у працях учених. Раніше, аналізуючи засоби реалізації імперативності, лінгвісти зазвичай намагалися більше зосередитися на поодиноких випадках реалізації такої семантики, не концентруючись на загальній картині. У цьому аспекті наблизився до функційного підходу до вивчення модальності Люй Шусян [1982], який не просто розглядав окремі поодинокі випадки реалізації модальності за допомогою конкретних засобів, а підійшов до проблеми з точки зору розподілу модальності на конкретні категорійні ситуації, як-от: можливість, заперечення, ймовірність, необхідність, облігаторність, неминучість, а також окремий складник «дія і почуття», до якої входили значення спонукання, заборони, поради й оклику. Це була одна з перших спроб розглянути категорію модальності та її складники комплексно, спираючись не на особливості вживання певного конкретного мовного маркера, а на специфіку реалізації функції – вираження семантики модальності в мовленні.

А. Ю. Хашимото слушно зауважує, що багато «традиційних» лінгвістів обговорюють імператив не стільки як окремий синтаксичний тип, який можна порівняти, наприклад, із питальними реченнями, а скоріше як поодинокі випадки вживання відповідної «спонукальної» інтонації чи модальних часток із відповідним значенням. Зрозуміло, що як інтонація, так і модальні частки відіграють значну роль у формуванні імперативної семантики в сучасній

китайській мові. Утім, з іншого боку, зазначені засоби не є єдиними важливими засобами, які можуть формувати відповідну комунікативну ситуацію, тому ретельний опис усіх різнорівневих засобів імперативу повинен брати до уваги всі аспекти його структури [Hashimoto 1970, 35–36].

На сучасному етапі фахівці дедалі більше приділяють комплексну увагу дослідженню засобів реалізації імперативності у сучасній китайській мові. Наприклад, Цуй Сунжень і Куо Мінсун [2022] дослідили такі засоби реалізації імперативності (*imperatives*), як імперативні й каузативні дієслова, редуплікація дієслова, додавання комплементу 一下, використання заперечних прислівників 不要, 别, 不用, 不必, 不许, 甬, прийменника 把, потенційний спосіб дієслова, нульова форма дієслова тощо.

Отже, можна впевнено сказати, що межі дослідження модальних маркерів, зокрема й імперативних, стають дедалі ширшими, а вчені намагаються дедалі більше залучати функційний підхід до дослідження окресленого питання, оскільки він здатний надати повну «картину» реалізації цієї семантики в мові.

Виклад основного матеріалу. Ми вже зазначали, що функційний підхід є влучним методом для дослідження категорії модальності і субполя імперативності зокрема. З позицій цього підходу ми будемо аналізувати неозначено-референтні імперативні висловлення в сучасній китайській мові.

Загалом імперативні категорійні ситуації пов'язані з волевиявленням мовця стосовно слухача і мають на меті волевиявлення із семантичними компонентами каузативу і суб'єктом-істотою. При цьому імперативне висловлення містить адресоване слухачу волевиявлення мовця, спрямоване на виконання дії, зумовленої спонуканням. Можна сказати, що імператив являє собою адресоване волевиявлення, а суб'єктом волевиявлення є конкретна або узагальнена особа, яка може залишатися невираженою в імперативному висловленні. Суб'єктом дії може бути будь-яка особа, навіть мовець, який не обов'язково бере участь у безпосередньому акті мовлення [Любимова 2016, 128]. Серед спонукальних речень, які функціонують як висловлення, можна виділити означено-референтні і неозначено-референтні речення. В означено-референтних реченнях конкретний мовець висловлює волевиявлення конкретному адресату, а в неозначено-референтних реченнях немає конкретного адресата. Як було зазначено, неозначено-референтні висловлення використовуються у прислів'ях і приказках, інструкціях, рекламних слоганах, оголошеннях, тобто там, де об'єктом сприйняття інформації (відповідно й об'єктом волевиявлення) може стати будь-яка особа, яка побачить чи почує таке висловлення. Фактично в таких висловленнях анонімний мовець асоціює себе з тим, кому він дає настанову [Любимова 2016, 134].

Л. Суховецька [Суховецька 2018, 10], досліджуючи прохібітивні спонукання, класифікує їх на *означено-референтні* (ті, що називають щонайменше одного з учасників прохібітивної ситуації), *неозначено-референтні* (ті, у яких адресант фокусує увагу на прохібітивній дії) та *відносно-референтні* (ті, у яких референт вербалізовано неозначеними займенниками *one, you, we*). Отже, в неозначено-референтних спонуканнях увага з об'єкта переноситься на саму дію, яка міститься у волевиявленні, яке апелює до всіх реципієнтів, які його сприйматимуть. Оскільки на перший план виходить саме спонукання, необхідним виявляється аналіз, як саме формується таке спонукання і через

які засоби відбувається апеляція до будь-якого реципієнта, який прочитає чи почує таке висловлення.

Нагадаємо, що матеріалом дослідження було вибрано оголошення і правила користування Шанхайським метрополітеном (45 зразків мовлення), у яких висловлення мають неозначено-референтний характер, здебільшого у формі прохібітиву. Загалом проаналізовані зразки можна розподілити на декілька груп відповідно до місця їхнього розташування в метрополітені та ступеня важливості й неухильності їхнього виконання. Нами було проаналізовано оголошення та правила, які містяться у вагонах поїздів і входах до них, на ескалаторах, на ліфтах, на стінах уздовж напрямку руху ескалаторів, а також на стінах станцій метрополітену. Дослідження неозначено-референтних спонукань на основі цього матеріалу розподілили на два етапи: інвентаризація засобів реалізації і аналіз категорійних ситуацій такого спонукання.

За результатами ретельного вивчення матеріалу можемо виокремити такі мовні засоби реалізації імперативу в досліджуваних висловленнях: модальні дієслова 请, 禁止, 得 (у заперечній формі), модальний прислівник 必须, оптаивна конструкція 宁..., 不..., словосполучення 当心, чотирискладові сталі вирази з повчальним сенсом, а також взагалі відсутність будь-яких формальних показників. Розглянемо окремо кожен із засобів реалізації спонукання.

Спонукальне дієслово 请 *запрошувати, просити, будь ласка* зазвичай використовується для реалізації семантики прохання. Воно може реалізувати значення «будь ласка», а також «я прошу вас / тебе» [Любимова 2017, 101]. Люй Шусян [2016, 454] однією з функцій цього дієслова визначає ввічливу форму (敬辞) з таким поясненням: 用于希望对方做某事 (використовується для того, щоб виразити бажання (сподівання / очікування) щодо того, щоб співрозмовник виконав певну дію). Отже, зазвичай дієслово 请 використовується для пом'якшеного спонукання у формі прохання, пропозиції. Наприклад,

1) 请小心空隙 – *Будьте обережні, будь ласка, зверніть увагу на розрив між платформою та вагоном поїзда.*

2) 为了您的健康请佩戴口罩 – *З метою захисту Вашого здоров'я, будь ласка, носіть захисну маску;*

3) 请站在警示线内 – *Будь ласка, не заступайте за обмежувальну лінію.*

Як можна побачити, в обох прикладах реалізується пом'якшене спонукання у вигляді прохання, яке реалізується за допомогою дієслова 请.

Дієслово 禁止 *забороняти, не дозволяти, обмежувати* входить до окремої групи спонукальних дієслів, які використовуються для реалізації семантики заборони у прохібітивних реченнях (негативно-імперативних). Тобто семантика заборони може сприйматися як спонукання до невиконання або припинення виконання певної дії (прохібітивної дії) [Таценко, Суховецька 2017, 330]. На думку Л. Суховецької [Суховецька 2018, 112], у заборонах реалізується воля суспільства до самозбереження і вони показують, якого роду вчинки можливі в суспільстві, що можна очікувати від його членів, яку поведінку потрібно зупинити. Прохібітиви застосовують у кодексах правил, що регулюють відносини між людиною і навколишнім середовищем, а також у вигляді законів, постанов, розпоряджень. Розглянемо детальніше на прикладах:

自动扶梯乘梯须知 – *Правила поведінки на ескалаторі*

-
- 1) 禁止行走或奔跑 – *заборонено йти чи бігти східцями ескалатора;*
  - 2) 禁止倚靠 – *не притуляйтеся;*
  - 3) 禁止玩耍 – *не розважайтеся, перебуваючи на ескалаторі;*
  - 4) 禁止使用手推车 – *не рухайте візки під час пересування на ескалаторі;*
  - 5) 禁止运输笨重物品 – *перевезення великогабаритних речей заборонено;*
  - 6) 禁止将物品放在扶手帶上 – *не ставте предмети на поручні ескалатора;*
  - 7) 禁止反方向站立 – *не стійте обличчям проти напрямку руху;*
  - 8) 禁止头和肢体伸到扶手帶外 – *не виставляйте голову і кінцівки за поручні ескалатора;*
  - 9) 禁止在出入口附近停留 – *не затримуйтеся під час входу чи виходу з ескалатора;*
  - 10) 禁止人内 – *стороннім вхід заборонено.*

Можемо побачити, що всі приклади є прохібітивними висловленнями, у яких за допомогою дієслова 禁止 забороняти, не дозволяти, обмежувати реалізується семантика спонукання до невиконання певної дії. За допомогою дієслова 禁止 увага фокусується на прохібітивній дії, а об'єкти волевиявлення «відходять» на другий план. Таким чином, у центрі уваги перебуває облігаторний компонент [Суховецька, Стаценко 2017, 331], у якому детально розкривається те, чого не можна робити, яку дію не можна допускати або слід уникати. Таким чином, облігаторний компонент (ціла фраза) умовно виступає додатком до дієслова 禁止. Треба зауважити, що в традиційному китайському мовознавстві питання додатка (прямого і непрямого) і того, що може виступати додатком у реченні, різняться з тим, до чого звикли у європейській мовознавчій традиції, оскільки додаток граматично (у вигляді словозміни) не пов'язується з дієсловом і часто-густо в ролі додатка може виступати не лише слово чи словосполучення, а й навіть ціла фраза / речення. Саме тому в мовознавчих колах ставиться під сумнів виокремлення в китайській мові складнопідрядних речень з'ясувального типу, а будь-що, що стоїть після дієслова і розуміється як «дія + додаток», сприймається як додаток. Тому неозначено-референтний прохібітив можна подати у вигляді універсальної формули 禁止 + облігаторна дія (дієслово / дієслівне словосполучення / фраза).

Крім того, подібну функцію виконує і **модальне дієслово** 得 у заперечній формі з прислівником 不 – *不得 не можна, не дозволяється, заборонено.* Наприклад, 不得在列车车厢内饮食。 *Вживати їжу та напої у вагонах поїзда заборонено.* У цьому прикладі бачимо, що прохібітив реалізується шляхом заперечення можливості (不得) виконання облігаторної дії.

Натрапляємо на **словосполучення** 当心 *бути обережним та уважним; остерігатися, берегтися; діяти обережно*, яке також трапляється в неозначено-референтних імперативних реченнях. Подекуди трапляються його синоніми 小心, 注意, 危險 з аналогічним значенням. З огляду на проаналізований матеріал, словосполучення 当心 здебільшого використовується в ситуаціях, де пропонується прохання або застерігання від певної небезпеки. Проаналізуємо на декількох прикладах:

- 1) 当心夹手 – *не підкладайте руки в зазор між дверима і вагоном поїзда;*
- 2) 当心夹住衣物 – *стежте, щоб частини одягу не потрапляли у складові частини або елементи ескалатора (притримуйте поли довгого одягу);*

---

3) 当心卡住鞋跟 – *не допускайте* потрапляння підборів взуття в обладнання ескалатора.

Як бачимо, словосполучення 当心 акцентує увагу на облігаторній дії, яка умовно виступає додатком до цієї дієслівної фрази (за аналогією з функціонуванням дієслова 禁止). У наведених прикладах семантика заборони значно пом'якшується через використання словосполучення 当心 і виражає семантику прохання, нагадування, застерігання тощо.

Під час аналізу матеріалу також натрапляємо на **модальний прислівник необхідності** 必须, який використовується в неозначено-референтних імперативних реченнях. Під 必须 – мається на увазі «те, що обов'язково треба виконати», «треба тільки так і ніяк інакше». Оскільки 必须 – це модальний прислівник, його вжиток обмежується позицією обставини, яка оформлює основне дієслово. Наприклад,

- 1) 必须握住扶手带 – *тримайтеся* за поручень ескалатора;
- 2) 必须拉住小孩 – *тримайте* дітей за руку.

Можемо побачити, що модальний прислівник 必须 оформлює основне дієслово і таким чином акцентує увагу на облігаторній дії. Незважаючи на те, що цей модальний прислівник є засобом реалізації модальності необхідності, він може також реалізувати значення імперативності, оскільки модальні модифікатори необхідності перебувають на периферії субполя імперативності в сучасній китайській мові, і через семантику необхідності вони також опосередковано передають і значення наказу чи поради, залежно від контексту [Любимова 2016, 141]. У такому випадку найчастіше за все йдеться про семантику наказу.

Зацікавленість викликає вживання **оптативної конструкції** 宁..., 不... **краще ...**, **аніж...** Хоча вживання подібної конструкції є меншим, аніж попередні проаналізовані мовні засоби, але також становить інтерес для дослідження. Семантика оптативності так само є волевиявленням мовця про його бажання зі вказівкою на виконання певної неадресованої дії, і доволі часто засоби реалізації оптативності можуть також вживатися в імперативних категорійних ситуаціях. Семантика бажання, що висловлюється за допомогою таких оптативних конструкцій, вказує на те, що бажання не є зовсім ідеальним для мовця і його вибір бажати це продиктоване певним вибором між кількома альтернативними ситуаціями після їхньої відповідної оцінки. Аналогічно відбувається і в імперативних ситуаціях, де реципієнту пропонується вибрати правильний варіант і виконати його, навіть якщо він є не зовсім ідеальним. Проаналізуємо на прикладі: 宁等一列车 不抢一扇门 – *будь ласка, не намагайтеся силою відчинити двері вагона, дочекайтеся наступного поїзда*. Можемо побачити, що реципієнт спонукання в цьому прикладі опиняється перед вибором – «силоміць відчинити двері вагона поїзда після того, як вони вже закрилися» і «дочекатися наступного поїзда і бути першим у черзі, щоб потрапити до вагона». Можемо побачити, що в цьому прикладі оптативна конструкція реалізує пом'якшене спонукання у вигляді прохання і поради.

Відсутність формальних показників імперативності також доволі часто трапляється в неозначено-референтних імперативних висловленнях у сучасній китайській мові. Фактично в таких випадках імперативний характер висловлення експлікується з контексту. Такі випадки реалізації імперативу

схожі на подібну ситуацію в українській мові, коли семантика реалізується за допомогою інфінітива, наприклад, «Стояти!», «Сидіти» тощо. Така нульова форма дієслова свідчить про позбавлення китайської мови необхідності використання надлишкових мовних засобів для реалізації певної семантики шляхом максимального використання нульових форм (неоформленого дієслова). Використання таких форм (утім так само, як і зазначених вище мовних засобів) здебільшого визначається прагматичними факторами і залежить від вибору мовця, проте така форма не є факультативною, вона існує нарівні з варіантами оформлення відповідними модальними модифікаторами або у складі певних синтаксичних конструкцій. Розглянемо детальніше на прикладах:

紧急开门操作 – **екстрене відчинення дверей**

1) 紧急时打开保护盖 – у разі надзвичайної ситуації **відкрийте** захисну кришку;

2) 按照箭头所示方向旋转手柄 – **поверніть** ручку в напрямку, вказаному стрілкою;

3) 至解锁位 – **поверніть** ручку вздовж напрямку розблокування;

4) 停车后开门 – відкрийте двері після зупинки поїзда.

Пропонований приклад представлено у вигляді правил й інструктажу щодо екстреного відчинення дверей. Імперативний складник (наказ) в усіх пунктах наведених правил реалізується через контекст, презентацію тексту у вигляді пронумерованих пунктів (що відразу наштовхує на облігаторність виконання переліку правил) за відсутності будь-яких модальних модифікаторів чи відповідних синтаксичних конструкцій. В усному мовленні такий вид передачі спонування легко компенсується через спонукальну інтонацію, яка може бути єдиним показником імперативності в певній комунікативній ситуації. На наш погляд, відсутність будь-яких формальних показників для реалізації імперативності в неозначено-референтних реченнях становить найбільший інтерес і потребує подальшого дослідження.

Наостанок також хочемо звернути увагу на окрему групу засобів реалізації імперативності в неозначено-референтних реченнях – **чотирискладові стійкі вирази з повчальним сенсом**. Вони є периферійними засобами реалізації семантики імперативності, утім опосередковано також реалізують це значення. Наприклад,

1) 智者守序 – *мудра людина дотримується правил (поводьтєся культурно й дотримуйтєся правил)*;

2) 文明礼让 – *поводьтєся ввічливо й поважайтє один одного*.

Отже, можемо побачити, що в наведених вище прикладах семантика спонування у вигляді поради реалізується імпліцитно через повчальний сенс чотирискладових виразів і заклик до культурної поведінки і взаємоповаги.

Таким чином, з огляду на проаналізовані вище засоби реалізації імперативності в неозначено-референтних висловленнях можемо виокремити низку категорійних ситуацій, у межах яких функціонують неозначено-референтні імперативні висловлення, а саме: **заборона (прохібітив), наказ, порада, прохання**.

Категорійна ситуація **заборони** (прохібітиву) трапляється найчастіше (17 зразків мовлення) і здебільшого реалізується за допомогою дієслова 禁止 і модального дієслова 得 в заперечній формі. Фактично такі ситуації

є негативно-імперативними і їх можна кваліфікувати як «наказ не виконувати дію» або «заперечувальний наказ» [Суховецька 2018, 113]. Наприклад,

- 1) 禁止赤脚者乘用 – *пересуватися на ескалаторі босоніж **заборонено***;
- 2) 禁止攀爬 – *лізти вгору **заборонено***;
- 3) 使用电子设备时禁止外放声音 – ***заборонено** вмикати зовнішній звук під час використання електронного обладнання*.

Категорійна ситуація **наказу** (13 зразків мовлення) реалізується за допомогою модального прислівника необхідності 必须 або взагалі за відсутності будь-яких формальних показників семантики модальності контекстуально (через спонукальну інтонацію в озвучених оголошеннях або графічно у вигляді пунктів правил). Наприклад,

- 1) 必须抱着宠物 – *тримайте тварин на руках*;
- 2) 紧握扶手 – *тримайтеся за поручень*.

Категорійна ситуація **прохання** (12 зразків мовлення) реалізується за допомогою модального дієслова 请, словосполучення 当心, оптативної конструкції 宁..., 不... краще ..., аніж... Наприклад,

1) 门灯闪烁 请勿上下年 – ***будь ласка**, не виходьте і не заходьте до вагонів поїзда після сигналу оголошення про зачинення дверей*;

2) 当心夹住软底鞋 – ***будьте обережні**, слідкуйте, щоб взуття з м'якою підошвою не потрапляло в зазори в ескалаторі*.

Категорійна ситуація **поради** (3 зразки мовлення) реалізується за допомогою оптативної конструкції 宁..., 不... краще ..., аніж... і чотирискладових стійких виразів із повчальним сенсом.

Висновки. З огляду на проведене дослідження можемо зробити висновок, що неозначено-референтні імперативні ситуації характеризуються відсутністю експлікації об'єкта волевиявлення й акцентуванням на облігаторній дії, яка є смисловим центром таких повідомлень. Акцент на облігаторній дії здійснюється за допомогою низки різнорівневих формальних показників, а саме: модальні дієслова 请, 禁止, 得 (у заперечній формі), модальний прислівник 必须, оптативна конструкція 宁..., 不..., словосполучення 当心, чотирискладові сталі вирази з повчальним сенсом, а також взагалі відсутність будь-яких формальних показників. За результатами аналізу матеріалу було виявлено, що імперативні категорійні ситуації, виражені неозначено-референтними повідомленнями, представлено в такій пропорції: заборона (37,7 %), наказ (28,9 %), прохання (26,7 %), порада (6,7 %). Реалізація таких категорійних ситуацій у неозначено-референтних імперативних висловленнях на основі вибраного матеріалу дослідження зумовлюється тим, що неозначено-референтні повідомлення зазвичай використовуються в наказах, правилах, інструкціях, оголошеннях, а цільовою аудиторією таких повідомлень є будь-яка людина, яка стає реципієнтом. При цьому на перший план виходить не об'єкт волевиявлення, а саме волевиявлення, яке є облігаторним чи бажаним до виконання. Найбільшу увагу становлять зразки повідомлень, у яких імперативна семантика реалізується за контекстуальних умов і відсутності будь-яких формальних показників модальності імперативності, що становить інтерес для перспектив подальших досліджень семантики імперативності й категорії модальності загалом у сучасній китайській мові.

ЛІТЕРАТУРА

Любимова Ю. С. Функціонально-семантичне поле модальності в сучасній китайській мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.13. Київ, 2016. 205 с.

Любимова Ю. С. Спонукальні дієслова як домінанта реалізації семантики імперативності в сучасній китайській мові. *Південний архів (філологічні науки)*. 2017. № 71. С. 100–103.

Таценко Н. В., Суховецька Л. В. Аналіз семантичної структури прохібитивних мовленнєвих актів в англomовному політичному дискурсі. *Наукові записки. Серія «Філологічні науки (мовознавство)»*. 2017. № 153. С. 330–336.

Суховецька Л. В. Реалізація лінгвопрагматичного потенціалу спонукальної інтенції в англійськомовному політичному дискурсі (на матеріалі мовлення електорату) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Бахмут – Запоріжжя, 2018. 275 с.

Hashimoto A.Y. The Imperative in Chinese. *Journal of the Linguistic Society of Japan*. 1969. № 56. Pp. 35–62.

Cui S., Sung K.-M. A Reference Grammar for Teaching Chinese. *Syntax and Discourse*. Beijing : Peking University Press, 2022. 926 p.

吕叔湘. 中国文法要略. 北京 : 商务印书馆, 1982. 479 页.

吕叔湘. 现代汉语八百词. 北京 : 商务印书馆, 2016. 760 页.

REFERENCES

Lyubymova Yu.S. (2016), *Funktsional'no-semantychne pole modal'nosti v suchasniy kytys'kiy movi*: PhD Thesis. Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv.

Lyubymova Yu.S. (2017), “Sponukal'ni diyeslova yak dominanta realizatsiyi semantychy imperatyvnosti v suchasniy kytays'kiy movi”, *Pivdennyy arkhiv (filolohichni nauky)*, No. 71, pp. 100–103.

Tatsenko N.V. and Sukhovets'ka L.V. (2017), “Analiz semantychnoyi struktury prokhibityvnykh movlennyevykh aktiv v anhlomovnomu politychnomu dyskursi”, *Naukovi zapysky. Seriya “Filolohichni nauky (movoznavstvo)”*, No. 153, pp. 330–336.

Sukhovets'ka L.V. (2018), *Realizatsiya lnhvoprahmatychnoho potentsialu sponukal'noyi intentsiyi v anhlis'komovnomu politychnomu dyskursi (na materialy movlennya elektoratu)*: PhD Thesis. Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya.

Hashimoto A.Y. (1969), “The Imperative in Chinese”, *Journal of the Linguistic Society of Japan*, No. 56, pp. 35–62.

Cui S. and Sung K.-M. (2022), *A Reference Grammar for Teaching Chinese. Syntax and Discourse*. Peking University Press, Beijing.

Lü Sh. (1982), *Zhongguo wenfa yaolüe*, Shangwu yinshuguan, Beijing.

Lü Sh. (2016), *Xiandai hanyu babai ci*, Shangwu yinshuguan, Beijing.

Стаття надійшла до редакції 10.08.2023